

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра історії

Проректор із науково-педагогічної роботи
О.А. Кузнецова

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ
ДИСЦИПЛІН

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.03 Історія

Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Історія, правознавство)»

2020-2021 навчальний рік

Розробник: кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії
Маринченко Г.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол від «26» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри (Рижева Н.О.)

«26» серпня 2020 р.

Анотація

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання суспільствознавчих дисциплін» складена Маринченко Г.М. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: теорія та методика викладання суспільствознавчих дисциплін у загальноосвітньому закладі освіти з урахуванням їх предметного змісту.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану бакалаврів, і, перш за все з дисциплінами «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Філософія», «Психологія», «Теорія та методика навчання правознавства», «Теорія та методика навчання історії».

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Ключові слова: *вчитель, методи навчання, педагогічний стиль викладання, самостійна робота, оцінювання знань.*

Abstract

The program of studying the variative discipline "Theory and methodology of teaching of social science disciplines" was compiled by H. Marynchenko in accordance with the educational and professional program of training bachelors of specialty 014.03 Secondary education (History).

The subject of study of the course is: theory and methodology of teaching social disciplines in a comprehensive educational institution, taking into account their subject content.

Interdisciplinary connections: the program is meaningfully interrelated with other disciplines of the bachelor's curriculum, and, above all, with the disciplines "Pedagogy", "History of Pedagogy", "Philosophy", "Psychology", "Theory and Methodology of Teaching Jurisprudence", "Theory and Methodology of Learning History".

90 hours / 3 ECTS credits are allocated for the study of discipline.

Keywords: *teacher, teaching methods, pedagogical teaching style, independent work, knowledge assessment.*

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – презентація за обраною темою	014 Середня освіта 014.03 Історія	Семестр
Загальна кількість годин – 90		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Ступінь: бакалавра	Лекції
		10
		Практичні, семінарські
		20
		Лабораторні
		-
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=1560		Самостійна робота
		60
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (30% ~ 70%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – презентація за обраною темою	014 Середня освіта 014.03 Історія	Семестр
Загальна кількість годин – 90		1-й
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=1560	Ступінь: бакалавра	Лекції
		8
		Практичні, семінарські
		2
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		80
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (7% ~ 93%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: предметно-методична підготовка студентів до викладання суспільствознавчих дисциплін у системі загальної середньої освіти, складовими якої мають бути, по - перше, професійні знання (концептуальні основи та нормативна база навчання суспільствознавчих дисциплін у середній школі; структура та зміст суспільствознавчих предметів; дидактичні засади теорії та методики навчання суспільствознавчих дисциплін; результати навчальної діяльності учнів з суспільствознавчих дисциплін і система оцінювання); по - друге, вміння і навички, що визначають професіограму вчителя суспільствознавчих дисциплін; по - третє, досвід організації та проведення уроків (їх елементів) і позаурочних заходів з суспільствознавчих дисциплін, формування у студентів прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Завдання курсу: формування предметно-методичної компетентності вчителя суспільствознавчих дисциплін, яку складають:

- практикоорієнтовані знання з предмета навчання, розуміння принципів, концептуальних ідей, закладених у тій або іншій методиці чи технології навчання суспільствознавчих дисциплін;

- володіння широким спектром окремих методів, прийомів і способів проектування, організації й управління навчально-виховним процесом у школі з предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;

- уміння співвіднести логіку побудови системи методів навчання суспільно-політичних дисциплін, організації навчальної діяльності школярів у рамках певного навчального предмета (права, громадянства, економіки, тощо) із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;

- здатність до рефлексії й саморозвитку в процесі реалізації тієї або іншої педагогічної методики чи технології та коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей.

Передумови для вивчення дисципліни: «Педагогіка», «Психологія», «Теорія та методика навчання історії».

Навчальна дисципліна складається з 3-ти кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРЗ-4. Знає і володіє сучасними теоретичними та практичними основами навчання історії, правознавства та інших суспільствознавчих дисциплін в основній (базовій) школі.

ПРЗ-5. Знає методологічні засади методики навчання історії, правознавства та інших суспільствознавчих дисциплін критерії відбору, принципи структурування змісту навчальних курсів в основній (базовій) середній школі. Знає сучасні інтерактивні методи навчання учнів; форми організації навчання та специфіку застосування новітніх освітніх технологій в основній (базовій) середній школі.

ПРЗ-6. Знає норми, критерії оцінювання знань, умінь учнів та отримання від них зворотного зв'язку.

ПРЗ-7. Знання вітчизняної та світової історії: знання основних історичних процесів та подій усіх континентів від давнини до сьогодення, їх взаємозв'язок, сучасні напрями дослідження, закономірностей соціально-економічного розвитку українських земель.

ПРУ-1. Уміє самостійно проводити уроки, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи, прийоми.

ПРУ-2. Уміє пояснити та провести аналіз суспільних явищ, процесів та тенденцій у державі та світі, концепцію сталого розвитку суспільства.

ПРУ-3. Уміє інтегрувати знання, які отримані в процесі вивчення різних дисциплін в єдиний комплекс суспільствознавчих дисциплін, відповідно до вимог Державного стандарту середньої освіти.

ПРУ-4. Здатний формувати критичне мислення в учнів. Набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових тенденцій.

ПРУ-5. Здатний виробити вміння планувати, організовувати та аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять. Використовувати різноманітні форми позаурочної та позакласної роботи з історії. Уміє користуватися набутими історичними знаннями у виховній роботі з учнями.

ПРУ-6. Уміє використовувати найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку учнів.

ПРУ-7. Здатний до ведення науково-методичної роботи, дослідно-експериментальних форм педагогічної діяльності. Володіти навичками організації науково-дослідної роботи учнів.

ПРУ-13. Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі та позаурочній діяльності.

ПРУ-14. Володіє інформаційно-комунікаційними технологіями і вміє упроваджувати їх в освітній процес. Вміння працювати на уроках історії та правознавства з інноваційними технологіями навчання.

ПРУ-15. Уміє збирати, обробляти, узагальнювати інформацію для створення глибокої бази знань про історичні та соціально-економічні та культурні процеси в Україні, на європейському континенті, у світі загалом. Вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, соціально-економічні, правові події та явища.

ПРК-1. Здатний з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію зі всіма учасниками освітнього процесу.

ПРК-2. Організовує співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

ПРК-3. Здатний розуміти значення культури як форми людського існування, цінувати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРК-4. Здатний виявляти психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації, психологічні особливості становлення характеру учнів, розвитку їх здібностей з метою діагностики, прогнозування ефективності та корекції педагогічного процесу.

ПРК-5. Розуміє необхідність поваги до честі та гідності особистості, захисту прав і свобод людини і громадянина. Уміє діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури.

ПРК-7. Здатний до дослідно-експериментальної роботи в групі. Володіти навичками організації групової науково-дослідної роботи учнів.

ПРА-1. Здатний вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.

ПРА-2. Здатний аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

ПРА-3. Здатний створювати рівноправне і справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області (історія, право) та розуміння професійної діяльності.

ЗК 2. Здатність діяти на основі етичних міркувань, уміння діяти в межах етики професійних взаємин.

ЗК 3. Готовність спілкуватися із спільнотами для розвитку професійних знань і вмінь, осмислення практик. Уміння будувати суб'єктно-об'єктні відносини у професійній діяльності, здатність до активної співпраці та роботи в команді.

ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність до саморозвитку, самоаналізу, ідентифікації у професійній діяльності. Уміння бути сучасно навченим. Проінформованість з проблем інновацій в галузі освіти, використання різноманітних освітніх технологій і засобів навчання.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміння правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме неофіційним, офіційним та науковим.

ЗК-9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність до співпраці, генерувати ідеї, розв'язувати проблеми.

II. Фахові:

ФК-1. Здатність формувати в учнів предметні компетентності; застосовувати знання про сучасні досягнення з історичної, педагогічної та юридичних наук; здатність аналізувати та оперувати арсеналом сучасної академічної історичної науки, історичними знаннями зі спеціальності; здатність інтегрувати та використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ, процесів.

ФК-2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах. Здатність використовувати навички роботи з комп'ютером та знання й уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для рішення практичних завдань в галузі історії, юриспруденції та освіти.

ФК-3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії.

ФК-4. Здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації та корекції навчально-виховного процесу, здійснення структурування навчального матеріалу.

ФК-6. Здатність чітко і логічно відтворювати історичні знання, оцінювати політичні, соціально-економічні, правові факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

ФК-8. Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання та використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні прийоми навчання історії, правознавства та інших суспільствознавчих дисциплін, спрямованих на розвиток здібностей учнів. Здатність будувати логічно завершений педагогічний процес у навчальних загальноосвітніх середніх закладах. Здатність планувати, організовувати і вести навчально-виховну роботу.

ФК-9. Здатність брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, суспільному житті, урегулюванні конфліктів ненасильницьким чином, функціонуванні та розвитку демократичних інститутів суспільства.

ФК-10. Здатність формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру та історичну національну гідність.

ФК-11. Здатність забезпечувати охорону життя і здоров'я учасників навчально-виховного процесу.

ФК-12. Здатність володіти передовими методами управління педагогічними, учнівськими (студентськими) й трудовими колективами.

ФК-13. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України в освітній сфері. Підвищувати професійний рівень і кваліфікацію.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі

Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»

Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі

- Тема 5.** Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі
Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі
Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі
Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі
Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні основи курсу

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін. Поняття «методика навчання». Основні складові процесу навчання суспільствознавства. Задачі й функції методики. Методи наукового дослідження шкільного навчання суспільствознавства.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі. Державний стандарт загальної середньої освіти та місце в ньому освітньої галузі «Суспільствознавство». Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст. Предметна навчальна програма: призначення, застосування. Профільне навчання у вітчизняній школі.

Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство». Витоки шкільного суспільствознавства: XIX – початок XX ст.. Шкільне суспільствознавство в перші роки радянської влади: 1917-1920 рр. Розвиток шкільного радянського суспільствознавства: середина 30-х – 80-ті рр.. Шкільна суспільствознавча галузь у роки незалежності України.

Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»

Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі. Історія становлення філософської освіти. Зміст філософської освіти в школі. Структура шкільної філософської освіти. Аналіз шкільних філософських курсів. Історія становлення українознавчої освіти. Зміст українознавчої освіти в школі. Структура шкільної українознавчої освіти. Аналіз шкільних українознавчих курсів.

Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі. Історія становлення економічної освіти. Зміст економічної освіти в школі. Структура шкільної економічної освіти. Аналіз шкільних економічних курсів. Суспільно-екологічна освіта як напрямок суспільствознавчої освіти в школі. Міжнародний освітній проект для шкільної молоді «Освіта для сталого розвитку в дії». Курс «Уроки сталого розвитку»: навчальна програма, навчальний посібник, методичний посібник. Інтеграція змісту. Уроки сталого розвитку у позакласній роботі.

Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі. Історія становлення правової освіти. Зміст правової освіти в школі. Структура шкільної правової освіти. Аналіз шкільних правових курсів. Історія становлення громадянської освіти. Зміст громадянської освіти в школі. Структура шкільної громадянської освіти. Аналіз шкільних громадянознавчих курсів.

Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін

Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі. Поняття про форми організації навчання. Урок як основна форма навчання громадянської освіти. Інтерактивні форми уроків.

Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі. Методи навчання, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення основних понять з курсу.

Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів. Діагностика навчальних досягнень учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Форми оцінки навчальних досягнень учнів

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>						
Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.	10	2	2			6
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі.	10		2			8
Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»	10		2			8
Усього:	30	2	6			22
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>						
Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	10	2	2			6
Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	10	2	2			6
Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі	10		2			8
Усього:	30	4	6			20
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>						
Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	10	2	2			6
Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	10		4			6
Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	10	2	2			6
Усього:	30	4	8			18
Усього годин за курс	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усь о-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>						
Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.	10	2				8
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі.	10					10
Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»	10					10
Усього:	30	2	0			28
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>						
Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	10	2				8
Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	10					10
Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі	10					10
Усього:	30	2	0			28
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>						
Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	10	2				8
Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	10		2			8
Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	10	2				10
Усього:	30	4	2			24
Усього годин за курс	90	8	2			80

**4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	2
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>		
2	Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	2
3	Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	2
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
4	Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	2
5	Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	
Усього:		10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	2
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>		
2	Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	2
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
3	Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	2
4	Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	
Усього:		10

**8. Теми семінарських занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>		
1	Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.	2
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі.	2
3	Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»	2
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>		
4	Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	2
5	Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	2
6	Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі	
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
7	Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	2
8	Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	4
9	Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	2
Усього:		20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
1	Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	2
Усього:		2

6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>		
1	Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.	6
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі.	8
3	Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»	8
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>		
4	Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	6
5	Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	8
6	Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі	8
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
7	Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	6
8	Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	6
9	Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	6
Усього:		20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи курсу</i>		
1	Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання суспільствознавчих дисциплін.	8
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі.	10
3	Тема 3. Розвиток шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»	10
<i>Кредит 2. Предмети шкільної освітньої галузі «Суспільствознавство»</i>		
4	Тема 4. Філософська та українознавча освіта в середній школі	8
5	Тема 5. Економічна та суспільно-екологічна освіта в середній школі	10
6	Тема 6. Правова та громадянська освіта в середній школі	10
<i>Кредит 3. Особливості організації навчання суспільствознавчих дисциплін</i>		
7	Тема 7. Організація навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі	8
8	Тема 8. Методи та прийоми навчання суспільствознавчих дисциплін у школі	8
9	Тема 9. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів	10
Усього:		20

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ЗФН);

II – підготовка доповіді з висвітленням проблем (для студентів ДФН).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Зміст курсу поділений на 3 кредити. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу.

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Критерії оцінювання відповідей на студентів на семінарських заняттях

Враховується:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

Бали	Критерії оцінювання
"Відмінно" – 5	Досконале знання та розуміння понятійного апарату з тієї чи іншої теми, вільне оперування різноманітними класифікаціями. Відповідь на поставлені питання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Студент володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.
"Добре" – 4	Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації. Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база. Студент вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.
"Задовільно" – 3	Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Студент використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

"Незадовільно" – 2	Студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.
--------------------	---

Розподіл балів, які отримують студенти

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/ Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			100	300/100
25	25	25	25	25	25	25	25	25				

Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

9. Засоби діагностики

Діагностика і контроль засвоєння програмного матеріалу здійснюється за кредитно-трансферною системою. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (іспит).

- поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- письмові контрольні та самостійні роботи;
- тестові завдання;
- співбесіди на консультаціях.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, порівняльний аналіз; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки).

11. Рекомендована література

Базова

- Арешонков В.Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформація: [монографія] Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир : Полісся, 2014. – 380 с.
- Баханов К.О. Навчання історії: інноваційні аспекти – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
- Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі – Запоріжжя, 2002
- Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. -Запоріжжя: Просвіта, 2000. -160 с.: іл.
- Баханов К. Учнівські компетенції як складова програм з історії для 12-річної школи //Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 7 – 11.
- Громадянин - Держава - Громадянське виховання. Антологія / Упорядник М.П.Рагозін і О.В.Сухомлинська. - Донецьк: Донбас, 2001. -262 с.
- Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

8. Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г.Кременя. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 766 с.
9. Кравченко Т.Г. Проблемне навчання – основа розвитку здібностей учнів //Управління школою. – 2004. - № 14.
10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Краєзнавчі матеріали на уроках історії // Історія в школі. – 2001. - № 3 – 4.
11. Кузьменко О. Урок-семінар //Історія в школах України.-2001.- № 2.- 2002.- № 2.
12. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник / А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2013. — 484 с.
13. Навчальна програма з історії для 12-річної загальноосвітньої середньої школи //Історія в школі. – 2004. - № 7 – 12.
14. Мокрогуз О.П Інноваційні технології у викладанні суспільних дисциплін. - Чернігів. : 2004.
15. Нікітіна І.П., Нікітін Ю.О., Шеліхова В.В., Кожемякіна О.Л. Науково-дослідницька діяльність учнів 5-11класи – Харків, Основа, 2006. – 144с.
16. Нікора А.О. Методична підготовка майбутнього вчителя історії до формування ціннісних орієнтацій учнів у процесі навчання етики : монографія / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 216 с.
17. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 1] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 201 с.
18. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
19. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні. – К.: „К.І.С.”, 2003. – С.13-41.
20. Патешков А., Пометун О., Ремех Т. «Навчання в дії» - К.: АІПІ, 2000.
21. Пометун О., Суцєнко І. Молодь обирає дію: Співпрацюємо у соціальному проекті. - К, 2001. -55 с.
22. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
23. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. /О.І. Пометун, Л.В. Пирожєнко. За ред. О.І. Пометун. -К.: Видавництво А.С.К., 2004. -192 с.
24. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. – Харків, 2001.
25. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання – Х.: вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
26. Слєстєнин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. – М., 1997.
27. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОІППО, 2012. – Кн.1. – 312 с.
28. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОІППО, 2012. – Кн.2. – 176 с.
29. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. -К.: К.І.С.,2003.
30. Терно С.О. Технологія формування історичних понять в учнів 9-го класу загальноосвітньої школи: Посібник для вчителя. - Запоріжжя : ВСВСДГО, 2001. - 60 с.
31. Тиждєнь історії та правознавства в школі / Упоряд. Н. І. Харківська. – Х.: Основа, 2004.

Допоміжна

32. Баханов К.О. У пошуках інноваційних шляхів навчання історії в школі //Сучасний урок. Панорама методичних ідей – Х.: Основа, 2004, с. 4 – 20.

33. Баханов К. Компетентісний підхід до складання програм з історії для 12-річної школи //Педагогічна думка. – 2004. - № 3. – С. 7 – 14.
34. Баханов К. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: компетентісно-орієнтований підхід //Педагогічна думка. – 2004. - № 1. – С. 48 – 60.
35. Бугрій О. Формування узагальнених пізнавальних умінь // Рідна школа. – 2004. - № 3.
36. Галегова О.І., Черкаська Л.В. Якою бути історичній освіті // Історія України. - 2002. - №11. – с.23-24.
37. Гальперин П.Я. К исследованию интеллектуального развития ребенка // Возрастная и педагогическая психология: Тексты / Сост. и коммент. Шуаре Марата О. - М.: Изд-во Моск. ун-та,1992.
38. Иванова О.В. Проблемное обучение в курсе истории //Преподавание истории в школе – 1999. - № 8.
39. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів / В.Горбатенко, П.Вербицька, А.Ковтанюк - Львів: НВФ "Українські технології", 2003. -136 с.
40. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. – К. : Вища шк., 1993.
41. Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов. – М. – Новая Москва, 1996.
42. Мелманн М. Диалоги для устойчивого развития / М.Мелманн, Е.И.Пометун. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.
43. Позакласна робота з красназвчними матеріалами // Рідна школа. – 2001. - № 9.
44. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світлі Європейського досвіду // Шлях освіти. -1999. -№ 4. -С. 16-20.
45. Родигіна І. Формування основних груп компетентностей учнів: можливості продуктивного навчання //Директор школи, ліцею, гімназії. -2004. - № 2 - 3. – С. 180 – 184.
46. Ротерштейн В.М. Различные формы урока истории в старших классах //Преподавание истории в школе. – 1998. - № 4. – С. 47 – 70.
47. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів. Історія України. 7 клас. //Історія України. – 2003. - № 25 – 28. – С. 51 – 55.
48. Терно С. Історичні поняття: структура і способи визначення // Історія в школах України. - 2003. -№2 3. -с. 36-37.
49. Фідря О. Чи можливо зрозуміти історію? (Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів) //Історія в школах України. – 2004. - № 5.
50. Чернишова Р., Андрюханова В. Мета сучасної школи – компетентність // Директор школи. Україна. – 2001. - № 8. – С.91-96.

12. Інформаційні ресурси

1. <https://classroom.google.com/c/MTY0OTU0MDg4MzIw?cjc=yh5un4n>
2. <http://www.novadoba.org.ua>
3. <http://ostriv.in.ua/>
4. <http://zakon.rada.gov.ua>
5. <http://users.kpi.kharkov.ua>
6. <http://www.library.edu-ua.net>
7. <http://www.ukr-orthodox.rv.ua>
8. <http://www.mon.gov.ua>